

Näkökulmia luvun 5 tehtäviin ja kuviin

Kuvatehtävä: Olaus Magnuksen piirros voutien veronkannosta keskiajan Suomessa *Pohjoisten kansojen historia* -teoksessa vuodelta 1555. Minkälaisena piirros esittää veronkannon?

- Aseistetut miehet, voudit, keräävät isona joukkona veroja kauppiailta tai talonpojilta.
- Veronmaksajia selvästi uhataan aseilla.
- Veroja on pakko maksaa.

1. Mitä eroa on käsitteillä

a) maallinen rälssi – hengellinen rälssi

- Kumpikin rälssi sai verovapauden, mutta maallinen rälssi palveli kuningasta ja valtakuntaa varustamalla ratsun sotaan, hengellinen rälssi palveli kirkkoa ja huolehti ihmisten suhteista Jumalaan.

b) yksivuoroviljely – kaksivuoroviljely

- Molemmat ovat viljelytapoja. Yksivuoroviljelyssä peltoon kylvettiin viljaa joka vuosi niin kauan kuin siitä saatiin satoa; kaksivuoroviljelyssä kahteen osaan jaettua peltoa viljeltiin vuorovuosina, jolloin maa sai välillä levätä ja kerätä ravinteita.

c) raati – kilta?

- Raati johti keskiaikaista kaupunkia ja koostui pormestareista ja raatimiehistä, jotka edustivat porvaristoa raadissa. Kilta oli vain tietyn alan kauppiaiden tai ammatinharjoittajien yhteenliittymä, varsin suljettu seura, joka harjoitti hyväntekeväisyyttä ja järjesti juhlia.

2. Miten viljelytavat vaihtelivat Suomen eri puolilla?

- Lounais-Suomessa ja Hämeessä harjoitettiin peltoviljelyä.
- Itä-Suomessa harjoitettiin enemmän kaskiviljelyä.

3. Kuvaile talonpojan elämää keskiajan Suomessa.

- Talonpojat saivat elantonsa maata viljelemällä ja karjaa hoitamalla, mutta myös metsästyksellä ja kalastuksella oli edelleen merkitystä.
- Lounais-Suomen talonpojat työskentelivät pääasiassa yhdessä, mikä johtui sarkajaosta. Yhteisesti sovittiin, mitä viljeltiin milläkin vainiolla. Kaikkia kylän töitä tekivät niin miehet kuin naiset.
- Talonpojat olivat asettuneet asumaan samaan paikkaan. Asumisen keskuksena oli ryhmäkylä, ja talot sijaitsivat toistensa lähellä peltojen keskellä.
- Talonpojat asuivat hirsisissä savupirteissä. Ihmiset nukkuivat kiinteillä penkeillä tuvan seinänvierellä. Ovinurkassa oli kiviuni, jossa valmistettiin ruoka ja josta savu levisi sisätiloihin, koska piippua ei ollut. Savupirtissä ei ollut ikkunoita, joten siellä oli hämärää tai pimeää, ainakin ilman uunitulen kajoa tai päreen loimua.

- Itä-Suomen talonpoikien kaskiviljely merkitsi liikkuvaa elämäntapaa, koska samassa paikassa kasken voima ei riittänyt kuin muutamaksi vuodeksi. Keskiajan loppupuolella asutus alkoi vähitellen vakiintua.
- Kruunun kanssa jouduttiin tekemisiin, kun veroja piti maksaa. Verot kerättiin luontaistuotteina, joita piti kyyditä oman alueen määrättyyn kaupunkiin.

4. Laadi käsittekartta tai taulukko Suomen keskiajan sääty-yhteiskunnasta.

Näkökulmia:

- Neljä säätyä: maallinen rälssi eli aatelisto, hengellinen rälssi eli papisto, porvaristo ja talonpojisto.
- Kaksi ylintä säätyä, maallinen rälssi eli aatelisto ja hengellinen rälssi eli papisto, oli vapautettu veroista.
- Porvaristo vastasi kaupasta ja käsityöstä.
- Talonpojat hoitivat maataloustuotannon.
- Johonkin säätyyn syntyminen määritti hyvin pitkälle ihmisen elämän.
- Säätyasema ei vielä keskiajalla ollut perinnöllinen.
- Keskiajalla suurin osa ihmisistä kuului johonkin säätyyn.
- Aateliin kuului hyvin pieni osa ihmisistä.
- Aatelin sisälläkin oli eriarvoisuutta.
- Perintötalonpoikien oikeus maahansa oli varsin hyvin suojattu.
- Suurin osa Suomen talonpojista omisti viljelemänsä maan.
- Talonpoikien yhteiskunnalliset olot olivat Suomessa melko hyvät.

5. Ota kantaa väitteeseen: Ilman hansaa kaupungit eivät olisi kehittyneet Suomessa.

- Hansa hallitsi kaupankäyntiä koko Itämeren alueella keskiajan loppuun saakka.
- Paikalliset kauppiat eivät pystyneet kilpailemaan hansakauppiaiden kanssa.
- Hansakaupan välityksellä Suomeen kulkeutui tavaroita.
- Suomi kytkeytyi Itämeren kauppa- ja talousjärjestelmään.
- Hansakaupan myötä saksalaisia asettui joukoittain suomalaisiin kaupunkeihin ja he osallistuivat niiden hallintoon. Suomalaiset omaksuivat saksalaisen kaupunkihallinnon tapoja.

6. Pohdi, mikä oli kaupunkien merkitys keskiajan Suomessa.

- Kaupunkeja oli keskiajan Suomessa vähän, ensin vain Turku, keskiajan lopussa kuusi kaupunkia.
- Turku oli muihin eurooppalaisiin kaupunkeihin verrattuna keskisuuri kaupunki, 2 000–3 000 asukasta, mutta muut olivat pieniä muutaman sadan asukkaan kaupunkeja.
- Hansakaupan ansiosta kaupunkien yhteydet Itämeren muihin osiin olivat vilkkaat. Kaupunkien kautta Suomi sai vaikutteita muualta eikä elänyt umpiossa.
- Osa porvaristosta vaurastui kaupankäynnillä, mutta monet pysyivät köyhinä.

- Porvareilla oli vähän omia laivoja. Tämän vuoksi talonpojat purjehtivat käymään kauppaa ulkomaille, vaikka kaupankäynti oli määrätty rajoittumaan vain kaupunkiin.
- Kaupungeissa oli myös käsityöammattien harjoittajia.

7. Katso video *Markkinat keskiajalla*.

a) Mitä saat tietää videon perusteella keskiaikaisista markkinoista?

- Markkinat olivat tärkeitä tapahtumia, niin kaupankäynnin kuin sosiaalisen elämän kannalta.
- Markkinoita järjestettiin useissa kaupungeissa.
- Kauppiaita tuli kaikkialta Euroopasta.
- Markkinoihin kuului maallisia näytelmiä, kirkon näytelmiä ja ilveilijöitä.
- Markkinat kuvastivat myös säätyeroja ja hierarkioita. Ilveilijät käänsivät näitä eroja nurin.
- Markkinat järjestettiin Turussa kesäaikaan.

b) Mitä uutta opit?

- Opiskelijan oma vastaus.
- Vastaukseen voi sisältyä esimerkiksi joitakin a-kohdan asioita.